

Krzysztof Gawron

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
Wydział Ekonomiczny
Zakład Rachunkowości
krzysztof.gawron@poczta.umcs.lublin.pl

**MODELE WYCENY BILANSOWEJ
I ICH UŻYTECZNOŚĆ W POSTĘPOWANIU
UPADŁOŚCIOWYM NA PRZYKŁADZIE POMIARU
WARTOŚCI ŚRODKÓW TRWAŁYCH**

Streszczenie: Artykuł poświęcony został problematyce wyceny bilansowej majątku przedsiębiorstwa objętego postępowaniem upadłościowym. Wskazano rolę wyceny przy podejmowaniu decyzji w ramach procedur upadłościowych. Omówiono dopuszczone przepisami prawa modele wyceny bilansowej, wskazując zalety i wady wyceny w koszcie historycznym i w wartości godziwej. Na przykładzie szacowania wartości środków trwałych w badanej spółce przedstawiono, dlaczego wartość bilansowa nie jest zbieżna z wartością rynkową.

Słowa kluczowe: upadłość, wycena, koszt historyczny, wartość godziwa, środki trwałe.

Wprowadzenie

Ustawa Prawo upadłościowe i naprawcze definiuje postępowanie upadłościowe jako instytucję wspólnego dochodzenia roszczeń wierzycieli od niewypłacalnych dłużników. Sposób prowadzenia procedur powinien zapewnić jak najwyższy stopień spłaty zobowiązań dłużnika oraz, o ile występują racjonalne, ekonomiczne przesłanki, umożliwić restrukturyzację i dalsze funkcjonowanie dotychczas niewypłacalnego podmiotu [Ustawa Prawo upadłościowe i naprawcze, 2003, art. 1-2]. Realizacja tych zadań jest możliwa jedynie, jeśli w toku procedur upadłościowych strony postępowania podejmują racjonalne decyzje w zakresie najbardziej efektywnego sposobu zagospodarowania majątku podmiotu dłużnika. Jest to uwarunkowane właściwym oszacowaniem wartości składników tworzących aktywa i pasywa jednostki.

Celem artykułu jest analiza użyteczności wyceny bilansowej majątku przedsiębiorstwa objętego postępowaniem upadłościowym. Autor dokonuje krytycznej oceny przydatności stosowanych modeli wyceny bilansowej majątku na przykładzie szacowania wartości środków trwałych. Ten składnik aktywów został wybrany celowo, gdyż jego wartość stanowi zazwyczaj największy udział w masie upadłości. W artykule zastosowano metodę opisową z wykorzystaniem analizy porównawczej. W ramach realizacji celu pracy przeprowadzono badania literaturowe oraz analizę studium przypadku stanowiącą rozwinięcie rozważań teoretycznych.

1. Rola wyceny w procesie upadłości

Wycena polega na dokonaniu pomiaru wartościowego przedsiębiorstwa i jego składników majątkowych oraz efektów ekonomicznych podjętych decyzji o takim stopniu jakości, który zapewni odbiorcom tych informacji możliwość oceny efektów działań podjętych w przeszłości i wyboru najkorzystniejszego wariantu decyzji w przyszłości [Kamela-Sowińska, 2006, s. 22].

W przypadku instytucji upadłości rola wyceny jest szczególnie istotna. Poprawne oszacowanie wartości majątku jest podstawą podejmowania decyzji związanych z postępowaniem upadłościowym zarówno przed jego formalnym rozpoczęciem, jak i na każdym późniejszym etapie realizacji procedur.

Jednostki gospodarcze analizują swoją kondycję ekonomiczną i prognozują ryzyko upadłości. Wszystkie stosowane obecnie techniki i modele predykcji upadłości, od analizy wskaźnikowej, poprzez modele dyskryminacyjne, logitowe i scoringowe, po drzewa decyzyjne i sieci neuronowe [Hołda i Micherda, 2007, s. 95] wykorzystują jako parametr oszacowaną wartość majątku jednostki gospodarczej.

Identyfikacja wystąpienia stanu niewypłacalności, który stanowi najważniejszą przesłankę ogłoszenia upadłości podmiotu, dokonywana jest na podstawie wyceny bilansowej. Jednostka jest niewypłacalna, jeśli spełnia przynajmniej jedno z dwóch kryteriów. Pierwsze oznacza, że podmiot nie wykonuje swoich wymagalnych zobowiązań pieniężnych, przy czym opóźnienie powinno przekraczać trzy miesiące. Drugi warunek określa, że dłużnik jest osobą niewypłacalną, jeśli jego zobowiązania pieniężne przekraczają wartość jego majątku, nawet gdy wciąż na bieżąco spłaca wymagalne roszczenia wierzycieli [Ustawa Prawo upadłościowe i naprawcze, 2003, art. 11].

Wszczęcie postępowania sądowego jest możliwe po złożeniu wniosku o ogłoszenie upadłości. Dłużnik składający taki wniosek musi dołączyć do niego m.in. aktualny wykaz majątku z szacunkową wyceną jego składników oraz bilans sporządzony dla celów postępowania na dzień nie późniejszy niż trzydzieści dni przed złożeniem wniosku [Ustawa Prawo upadłościowe i naprawcze, 2003, art. 23].

Sąd, na podstawie analizy złożonego wniosku, ustala przesłanki pozwalające na podjęcie decyzji o upadłości podmiotu. Oprócz oceny stanu niewypłacalności bada, czy nie wystąpiło tzw. ubóstwo masy. Jest to sytuacja, w której rzeczywista wartość majątku jest tak niska, że środki możliwe do uzyskania z jego sprzedaży są niewystarczające do pokrycia kosztów postępowania.

Jeżeli wszystkie przesłanki ogłoszenia upadłości zostaną zweryfikowane pozytywnie, sąd ogłasza ją, wskazując tryb prowadzenia postępowania, tj. likwidację lub układ. Sposoby te różnią się metodami pozyskania środków na pokrycie roszczeń wierzycieli dłużnika. W pierwszym przypadku fundusze pozyskiwane są poprzez sprzedaż przedsiębiorstwa, jego zorganizowanej części bądź poszczególnych składników majątkowych tworzących masę upadłości. Upadłość układowa oznacza, że wierzycielności zostaną zaspokojone z uprawdopodobnionych przyszłych zysków przedsiębiorstwa. Podstawową przesłanką wyboru trybu postępowania jest porównanie wartości zbywczej składników tworzących masę upadłości podmiotu ze zdyskontowaną wartością przyszłych przepływów pieniężnych.

Po ogłoszeniu decyzji o upadłości podmiotu wyznaczony syndyk bądź zarządca ma obowiązek przeprowadzić spis inwentarza, wskazać składniki tworzące masę upadłości, dokonać oszacowania majątku i sporządzić sprawozdanie finansowe na dzień poprzedzający ogłoszenie upadłości. Opracowany zostaje również plan upadłości, który w przypadku likwidacji zakłada sprzedaż składników masy upadłości i podział uzyskanych funduszy pomiędzy wierzycieli. Syndyk nie może zbyć żadnego elementu majątku poniżej wartości oszacowania bez uzyskania zgody sędziego-komisarza. Przebieg procedur upadłości układowej jest uzależniony od treści przyjętego układu. Jednym z najważniejszych elementów stanowiących uzasadnienie propozycji układowych jest dołączony do nich bilans przedsiębiorstwa.

Wycena bilansowa majątku dłużnika oraz oszacowanie masy upadłości umożliwia kontrolę działań kierownika jednostki upadłej (syndyka, zarządcy, nadzorca sądowego) pod względem legalności, celowości i efektywności. Pozwala również na ocenę rozmiaru wykonanej przez niego pracy, co, obok wartości uzyskanych w toku procedur funduszy masy upadłości, stanowi podstawę ustalenia jego ostatecznego wynagrodzenia [Ustawa Prawo upadłościowe i naprawcze, 2003, art. 162].

Wycena majątku jest przydatna także po zakończeniu procedur upadłościowych. Stanowi, obok kosztów postępowania, wysokości spłaconych roszczeń wierzycieli oraz czasu trwania procedur, jeden z podstawowych parametrów oceny efektywności instytucji upadłości.

2. Modele wyceny bilansowej w rachunkowości

Wycena bilansowa to proces nadawania wartości poszczególnym składnikom bilansu, czego skutkiem jest urealnienie wartości aktywów i zobowiązań. Podstawową rolę w wycenie bilansowej odgrywa model wyceny, czyli ogół rozwiązań w zakresie wyceny wynikających z koncepcji teoretycznych, obowiązujących regulacji prawnych i ogólnie akceptowalnych zasad rachunkowości [Hońko, 2013, s. 9]. Teoretyczne koncepcje wyceny bilansowej oparte są na dwóch podstawowych podejściach, tj. „koszcie” (koszt historyczny, koszt bieżący) i „wartości” (wartość realizacji, wartość bieżąca) [Walińska, 2009, s. 91].

Modele wyceny bilansowej są zdeterminowane koncepcjami teoretycznymi i wynikają z określonych regulacji prawa rachunkowości. Założenia koncepcyjne MSR/MSSF określają cztery podstawy wyceny bilansowej, tj.: koszt historyczny, aktualną cenę nabycia, wartość możliwą do uzyskania (realizacji), wartość bieżącą [MSSF, 2011, s. 54]. Wybór podstawy wyceny powinien być uzależniony od przyjętej przez jednostkę koncepcji zachowania kapitału, która jest zdeterminowana oczekiwaniami użytkowników sprawozdania finansowego.

Polska Ustawa o rachunkowości wskazuje na decydujące znaczenie zasady ostrożności w procesie wyceny bilansowej, zawiera stwierdzenie: „poszczególne składniki aktywów i pasywów wycenia się stosując rzeczywiście poniesione na ich nabycie (wytworzenie) ceny (koszty), z zachowaniem zasady ostrożności. W szczególności należy w tym celu w wyniku finansowym bez względu na jego wysokość, uwzględnić 1) zmniejszenia wartości użytkowej lub handlowej składników aktywów, w tym również dokonywane w postaci odpisów amortyzacyjnych lub umorzeniowych (...)” [Ustawa o rachunkowości, 1994, art. 7]. W określonych przypadkach, tj. do wyceny inwestycji finansowych i niefinansowych, ustawodawca zrezygnował jednak ze stosowania cen historycznych na rzecz wartości godziwej. Zdefiniował ją jako „kwotę, za jaką dany składnik aktywów mógłby zostać wymieniony, a zobowiązanie uregulowane na warunkach transakcji rynkowej, pomiędzy zainteresowanymi i dobrze poinformowanymi, niepowiązаныmi ze sobą stronami” [Ustawa o rachunkowości, 1994, art. 28, ust. 6].

Obowiązujące obecnie przepisy prawa regulujące rachunkowość dopuszczają zatem dwa podstawowe modele wyceny bilansowej, tj.:

- 1) model kosztu historycznego (podejście historyczne),
- 2) model wartości godziwej (podejście futurystyczne oparte na cenach bieżących) [Poniatowska, 2012, s. 238].

Oba modele funkcjonują równolegle, choć zakres ich stosowania jest odmienny. Standardy międzynarodowe znacznie częściej odwołują się do modelu wartości godziwej niż polska Ustawa o rachunkowości. Wartość godziwa jest

stosowana do wyceny instrumentów finansowych, nieruchomości inwestycyjnych, a także fakultatywnie do wyceny wartości niematerialnych i prawnych oraz rzeczowych aktywów trwałych.

Wartość godziwa to cena, którą otrzymano by za zbycie składnika aktywów lub zapłacono by za przeniesienie zobowiązania w transakcji przeprowadzonej na zwykłych warunkach między uczestnikami rynku na dzień wyceny [Hońko, 2013, s. 165]. Jest to zatem kwota uzyskana z hipotetycznej transakcji, na warunkach rynkowych. Wyróżnia się trzy podstawowe techniki wyceny wartości godziwej: podejście rynkowe, podejście kosztowe, podejście dochodowe [Hońko, 2013, s. 171]. Wybór techniki wyceny zależy od sytuacji i dostępnych danych.

3. Wycena bilansowa środków trwałych w przedsiębiorstwach objętych procedurami upadłościowymi

Ustawa o rachunkowości definiuje środki trwałe jako „rzeczowe aktywa trwałe i zrównane z nimi, o przewidywanym okresie ekonomicznej użyteczności dłuższym niż rok, kompletne, zdatne do użytku i przeznaczone na potrzeby jednostki” [Ustawa o rachunkowości, 1994, art. 3]. Podobnie jak pozostałe składniki majątku, podlegają one wycenie bilansowej. Sposób tej wyceny zależy od weryfikacji założenia o kontynuacji działalności. Wszczęcie postępowania upadłościowego z możliwością zawarcia układu nie stanowi przeszkody do uznania, że działalność będzie kontynuowana. Wycena bilansowa środków trwałych następuje zatem według cen nabycia lub kosztów wytworzenia, lub wartości przeszacowanej (po aktualizacji wyceny środków trwałych), pomniejszonych o odpisy amortyzacyjne lub umorzeniowe, a także odpisy z tytułu trwałej utraty wartości [Ustawa o rachunkowości, 1994, art. 28]. Wartość początkowa środka trwałego powiększona o ewentualne koszty jego ulepszenia i dotychczas dokonane odpisy amortyzacyjne lub umorzeniowe może podlegać aktualizacji wyceny (przeszacowaniu) na podstawie odrębnych przepisów. Ustalona w ten sposób wartość księgowa netto nie może być jednak wyższa od jego wartości godziwej, której odpisanie w przewidywanym okresie jego dalszego używania jest ekonomicznie uzasadnione [Ustawa o rachunkowości, 1994, art. 31, ust. 3]. Powstała różnica w wartości netto środków trwałych jest odnoszona na kapitał z aktualizacji wyceny i nie może być przeznaczona do podziału.

Decyzja o ogłoszeniu upadłości likwidacyjnej powoduje odrzucenie zasady o kontynuacji działania. Oznacza to konieczność zastosowania do wyceny składników aktywów, w tym środków trwałych, cen sprzedaży netto możliwych do uzyskania, nie wyższych od cen ich nabycia albo kosztów wytworzenia, po-

mniejszych o dotychczasowe odpisy amortyzacyjne lub umorzeniowe, a także odpisy z tytułu trwałej utraty wartości [Ustawa o rachunkowości, 1994, art. 29]. Powstała zmiana w wartości aktywów występuje jako korekta kapitału z aktualizacji wyceny i ostatecznie stanowi korektę kapitału podstawowego, który w jednostkach postawionych w stan upadłości lub likwidacji powstaje przez połączenie składników kapitałów własnych. Przyjęcie zasady ostrożności powoduje, że ustalona w ten sposób wartość majątku jest niższa niż w przypadku dokonywania wyceny przy zachowaniu założenia o kontynuacji działania. Dokonane oszacowanie różni się również od realnego poziomu cen, za jakie można by sprzedać poszczególne elementy majątku jednostki.

Międzynarodowe Standardy Rachunkowości wskazują odmienne zasady wyceny i prezentacji majątku jednostki. Zgodnie z MSR 16 wycena środka trwałego następująca po początkowym ujęciu, niezależnie od założenia o kontynuacji działania, może być dokonana w oparciu o jeden z dwóch modeli:

- 1) model oparty na cenie nabycia lub koszcie wytworzenia – wartość składnika wykazuje się w cenie nabycia lub koszcie wytworzenia pomniejszonym o łączne odpisy amortyzacyjne (umorzenie) oraz o łączne straty z tytułu utraty wartości,
- 2) model oparty na wartości przeszacowanej – pozycję aktywów wykazuje się w wartości przeszacowanej, stanowiącej jej wartość godziwą na dzień przeszacowania, pomniejszonej o późniejsze łączne odpisy amortyzacyjne (umorzenie) i późniejsze łączne straty z tytułu utraty wartości [MSSF, 2011, s. A585].

Wybraną metodę wyceny bilansowej należy stosować do całej grupy rzeczowych aktywów trwałych, tj. aktywów o podobnym rodzaju i zastosowaniu w działalności operacyjnej.

Pierwszy z modeli, oparty na wartości historycznej, jest wykorzystywany najczęściej ze względu na wygodę jego zastosowania [Buk, 2014, s. 74]. Drugi można zastosować jedynie do wyceny takiego składnika majątkowego, co do którego możliwe jest wiarygodne ustalenie wartości godziwej. Przeszacowanie wartości godziwej powinno być dokonywane na tyle regularnie, by wartość bilansowa składnika nie różniła się istotnie od jego wartości godziwej.

Na skutek przeszacowania wartość bilansowa składnika może wzrosnąć lub zmaleć. Zwiększenie ujmowane jest w pozostałych całkowitych dochodach i wykazywane w kapitale własnym jako nadwyżka z przeszacowania. Wzrost wartości jest ujęty jako przychód w zakresie, w jakim odwraca on poprzednio ujęte w kosztach zmniejszenie wartości tego składnika z tytułu przeszacowania. Zmniejszenie wartości bilansowej składnika na skutek przeszacowania jest ujmowane w wyniku jako koszt danego okresu bądź w pozostałych całkowitych

dochodach. Drugi przypadek jest możliwy, jeśli zmniejszenie nie przewyższa kwoty figurującej jako nadwyżka z przeszacowania dotycząca tego samego składnika aktywów. Zmniejszenie takie pomniejsza łączną nadwyżkę z przeszacowania ujętą w kapitale własnym [MSSF, 2011, s. A587].

Dodatkowo w wycenie należy uwzględnić możliwość trwałej utraty wartości zgodnie z zapisami MSR 36 Utrata wartości aktywów. Występuje ona, gdy wartość odzyskiwalna danego składnika jest niższa niż jego wartość bilansowa. Wartość odzyskiwalna odpowiada wartości godziwej składnika aktywów pomniejszonej o koszty sprzedaży lub jego wartości użytkowej, zależnie od tego, która z nich jest niższa. Wartością odzyskiwalną, w przypadku jednostek objętych postępowaniem likwidacyjnym, jest zatem wartość możliwa do uzyskania poprzez sprzedaż danego składnika [Kumor i Strojek-Filus, 2011, s. 227].

Wartość środków trwałych przeznaczonych do sprzedaży jest wyceniana według niższej z kwot: wartości bilansowej lub wartości godziwej pomniejszonej o koszty zbycia [MSSF, 2011, s. A234]. Jeżeli sprzedaż, zgodnie z oczekiwaniami, ma nastąpić w okresie dłuższym niż rok, jednostka wycenia koszty sprzedaży w ich wartości bieżącej. Ewentualny późniejszy wzrost prezentuje w wyniku jako koszt finansowy.

4. Wycena środków trwałych w badanym przedsiębiorstwie

Badane przedsiębiorstwo, spółka X, prowadziła działalność w zakresie sprzedaży samochodów nowych i używanych oraz handlu częściami motoryzacyjnymi, świadczyła również usługi naprawczo-serwisowe oraz zajmowała się wynajmem nieruchomości. Powodem upadłości firmy była utrata płynności finansowej na skutek złej sytuacji gospodarczej kraju, która spowodowała załamanie sprzedaży samochodów. Doprowadziło to do zmniejszenia wielkości przychodów ze sprzedaży z 4,55 mln zł w 2003 r. do 1,73 mln zł w 2006 r. Kierownictwo jednostki podjęło nieudane próby przeprowadzenia restrukturyzacji, które miały doprowadzić do zmniejszenia kosztów oraz zwiększenia efektywności zagospodarowania nadmiernego majątku. Nie zdołano jednak pozyskać kapitału na sfinansowanie nowych projektów wdrożeniowych, co doprowadziło podmiot do stanu niewypłacalności. Spółka przestała regulować swoje zobowiązania i w konsekwencji 8 grudnia 2006 r. sąd ogłosił jej upadłość w trybie likwidacji.

Plan prowadzenia upadłości zatwierdzony przez sędziego-komisarza przewidywał odstąpienie od sprzedaży przedsiębiorstwa jako całości i zakładał stopniową sprzedaż, z wolnej ręki, składników majątku przy jednoczesnym dalszym prowadzeniu przedsiębiorstwa dłużnika w zakresie najmu nieruchomości. Syn-

dyk po przejęciu majątku dłużnika przystąpił do przygotowania listy wierzycieli, spisu inwentarza, oszacowania masy upadłości i sporządzenia sprawozdania finansowego na dzień poprzedzający ogłoszenie upadłości. Lista wierzycieli objęła ostatecznie 149 podmiotów na łączną kwotę wierzycielności 13 960 237,26 zł. Zbiorcze zestawienie informacji na temat wyceny bilansowej majątku oraz wyceny rynkowej sporządzonej przez rzeczoznawcę zawiera tabela 1.

Tabela 1. Zestawienie zbiorcze wartości majątku spółki X na dzień ogłoszenia upadłości (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	Wartość księgowa	Wartość rynkowa
1	Wartości niematerialne i prawne	0	0
2	Rzeczowe aktywa trwałe	193 415,13	18 532 563,9*
3	Należności długoterminowe	18 588,91	0
4	Inwestycje długoterminowe	5 194 834,39	500
5	Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe	0	0
6	Zapasy	425 734,91	406 624,97
7	Należności krótkoterminowe	302 944,37	267 043,82
8	Inwestycje krótkoterminowe	35 658,35	35 658,35
9	Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe	24 538,28	0
10	Aktywa razem	7 195 714,34	19 242 491,04
11	Zobowiązania	15 328 781,39	15 012 118,46
12	Aktywa netto	-8 133 067,05	4 230 372,58
13	Aktywa netto ogółem po uwzględnieniu obciążeń hipotecznych i aktywów objętych zastawem	-14 621 622,95	-2 574 846,25

* Wartość rynkowa rzeczowych aktywów trwałych obejmuje również wartość rynkową nieruchomości zamieszczonych w bilansie spółki w pozycji Inwestycje długoterminowe.

Wybór spółki X do badań był celowy, wynikał z faktu, że zdecydowanie największy udział w majątku jednostki stanowiły rzeczowe aktywa trwałe w postaci środków trwałych. Zestawienie księgowej i rynkowej wartości tych składników na dzień poprzedzający ogłoszenie upadłości obrazuje tabela 2.

Tabela 2. Zestawienie księgowej i rynkowej wartości rzeczowych aktywów trwałych na dzień ogłoszenia upadłości (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	Wartość księgowa	Wartość rynkowa*
1	Grupa 0 – grunty (prawo wieczystego użytkowania)	1 121 440,49	2 546 900,00
2	Grupa 1 i 2 – budynki i budowle	51 260,35	15 560 200,00
3	Grupa 3-8 – urządzenia techniczne i maszyny	20 714,29	359 412,00
4	Pozostałe środki trwałe	0,00	359 412,60
5	Środki trwałe w budowie	0,00	0,00
6	Razem	193 415,13	18 532 563,9

* Wartość rynkowa rzeczowych aktywów trwałych obejmuje również wartość rynkową nieruchomości zamieszczonych w bilansie spółki w pozycji Inwestycje długoterminowe.

Głównym składnikiem masy upadłości spółki były nieruchomości z prawem wieczystego użytkowania gruntu, których łączną wartość oszacowano na 18 107 100,00 zł, czyli 94% wartości majątku. Ruchomości wchodzące w skład masy upadłości oszacowano na 832 188,87 zł. Były to głównie środki trwałe w postaci specjalistycznych urządzeń związanych z prowadzoną działalnością o wartości 359 412,6 zł, meble i wyposażenie biurowe o wartości 66 151,30 zł, a także zapasy wycenione na 406 624,97 zł.

Wycena bilansowa rzeczowych aktywów trwałych została dokonana zgodnie z zapisami Ustawy o rachunkowości według cen sprzedaży netto możliwych do uzyskania na dzień wyceny, z zachowaniem zasady ostrożności. Konsekwencją tego była bardzo duża różnica pomiędzy wyceną księgową a rynkową (wartość księgową środków trwałych i nieruchomości zaliczanych do inwestycji stanowiła 29% ich wartości rynkowej).

Rzeczywiste wpływy ze sprzedaży majątku tworzącego masę upadłości były zdecydowanie niższe od dokonanych szacunków. Fundusze masy upadłości uzyskane ze sprzedaży nieruchomości wyniosły 13 489 179,15 zł, co stanowiło 71% wartości oszacowania dokonanego przez rzeczoznawcę. W przypadku sprzedaży ruchomości wartość uzyskanych środków wyniosła 192 709,02 zł, czyli jedynie 23% kwoty oszacowania. Po pokryciu kosztów postępowania pozostałe środki wystarczyły na zaspokojenie roszczeń wierzycieli w łącznej kwocie 11 410 113,02 zł (co stanowiło 81,73% uznanych wierzytelności).

Podsumowanie

Prawidłowa wycena majątku jednostki gospodarczej ma kluczowe znaczenie dla efektywnego przebiegu procedur upadłościowych. Rola wyceny bilansowej bywa jednak kwestionowana. Wartość majątku ustalona na potrzeby bilansu, na podstawie dopuszczonych przepisami modeli wyceny, w sposób istotny różni się od wartości oszacowanej przez rzeczoznawcę. W badanej spółce wartość księgową aktywów na dzień ogłoszenia upadłości stanowiła jedynie 40% ich wartości rynkowej. Różnica ta wynikała głównie z przyjęcia zasady ostrożnej wyceny przy szacowaniu wartości środków trwałych, które stanowiły największy udział w masie upadłości.

Niewątpliwie zastosowanie do wyceny bilansowej modelu opartego na koszcie historycznym nie zapewnia informacji wystarczających do podejmowania racjonalnych decyzji w ramach postępowania upadłościowego. Koszt historyczny, choć posiada walor wiarygodności, gdyż opiera się na faktycznie zrealizowanych transakcjach, ulega dezaktualizacji. Sporządzony na jego podstawie

bilans nie odzwierciedla wartości rynkowej podmiotu gospodarczego. Model oparty na wartości godziwej stanowi kompromis pomiędzy wiarygodnością i dokładnością wyceny a jej użytecznością. Zastosowanie wartości godziwej nie oznacza jednak, że wartość księgowa i rynkowa staną się zbieżne. Wynika to z faktu, że wartość godziwa ustalana jest w oparciu o transakcję hipotetyczną, dostarcza odpowiedzi na pytanie: co by było, gdyby? [Hońko, 2013, s. 99]. Dodatkowo w przypadku braku aktywnego rynku na dany składnik aktywów określenie wartości godziwej zawsze będzie subiektywne. Istnieje wiele czynników wpływających na wartość rynkową, które znajdują się poza możliwościami pomiaru rachunkowości [Kabalski, 2008, s. 210].

Podejmując krytykę przydatności wyceny bilansowej do podejmowania decyzji w ramach postępowania upadłościowego, należy pamiętać, że każda metoda szacowania wartości, która nie bazuje na faktycznie zrealizowanej transakcji, obciążona jest błędem. Wycena rzeczoznawców również, czego dowodzi kwota środków uzyskanych ze sprzedaży składników masy upadłości w badanej spółce.

Literatura

- Buk H. (2014), *Krajowe i międzynarodowe standardy sprawozdawczości finansowej*, UE w Katowicach, Katowice.
- Hołda A., Micherda B. (2007), *Kontynuacja działalności jednostki, modele ostrzegające przed upadłością*, Krajowa Izba Biegłych Rewidentów, Warszawa.
- Hońko S. (2013), *Wycena w rachunkowości, znaczenie, podstawy, parametry i zasady*, Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe ZAPOL Dmochowski, Szczecin.
- Kabalski P. (2008), *Model kosztu a model przeszacowania do wyceny rzeczowego majątku trwałego – wybrane dylematy teoretyczne i praktyczne*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, t. 42 (98), zeszyt specjalny.
- Kamela-Sowińska A. (2006), *Wycena przedsiębiorstw i ich mienia*, Wyższa Szkoła Handlu i Rachunkowości, Poznań.
- Kumor I., Strojek-Filus M. (2011), *Odzwierciedlenie skutków upadłości likwidacyjnej przedsiębiorstwa, Rachunkowość w teorii i praktyce*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 625, Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia, nr 32, Szczecin.
- Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej MSSF* (2011), część A, IASCF, SKwP, Warszawa.
- Poniatowska L. (2012), *Wartość godziwa i jej zastosowanie w wycenie bilansowej aktywów i zobowiązań według regulacji krajowego prawa rachunkowości* [w:] H. Buk, A. Kostur (red.), *Za i przeciw wartości godziwej w rachunkowości. Problemy stosowania i wykorzystania wartości godziwej*, Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe UE w Katowicach, Katowice.

Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze. Dz.U. 2015, nr 0, poz. 233 z późn. zm.

Ustawa z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości. Dz.U. 2013, nr 0, poz 330 z późn. zm.

Walińska E. (2009), *Bilans jako fundament sprawozdawczości finansowej w kontekście zmian współczesnej rachunkowości*, Oficyna a Wolters Kluwer business, Warszawa.

**BALANCE SHEET VALUATION MODELS AND THEIR UTILITY
IN BANKRUPTCY PROCEEDINGS ILLUSTRATED BY EXAMPLE
OF FIXED ASSETS VALUE ESTIMATION**

Summary: The article refers to the issue of conducting the balance sheet valuation of the company with ongoing bankruptcy proceedings. The role of the valuation has been stated in accordance to bankruptcy proceedings decision making process. Legal models of balance sheet valuation models have been presented, with specification of pros and cons of valuation made by historical cost and fair value. The answer for the question why balance sheet value is not convergent with market value has been showed by the example of analyzed company's fixed assets value estimation.

Keywords: bankruptcy, balance sheet valuation, historical cost, fair value, fixe assets.